

**การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก จ.ปทุมธานี**
**The Teaching Yonisomanasikara to Promote Life Skills of Secondary 4 Samkhok
School, Pathum Thani Province**

นิษฐา อินทร์ประชา
Nistha Inpracha

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail suphatraluk@gmail.com

Received September 3; Revised September 28, 2024; Accepted October 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติและการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือโรงเรียนสามโคก องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนทั้งหมด 342 คน/กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 34 คน/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) กิจกรรการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) แบบสอบถามผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและสถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ค่าร้อยละ 2) ค่าเฉลี่ย 3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี
2. ผลการเปรียบเทียบทักษะชีวิตระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติและกระบวนการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการส่งเสริมทักษะชีวิต มีผลการพัฒนาอยู่ในระดับดี
3. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ควรจัดการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมให้สนุกสนาน ส่งเสริมให้คิดบวก พร้อมกับสอดแทรกหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้ในชีวิต และมีการฝึกทำงานกลุ่ม การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต

คำสำคัญ: การเรียนการสอน; โยนิโสมนสิการ; ทักษะการใช้ชีวิต

Abstract

This article aimed to study 1) To study the results of life skill development from the use of the Yonisomanasikara teaching. Buddhism subject. 2) To compare life skills between the normal teaching and the Yonisomanasikara teaching. Buddhism subject. 3) To study guidelines for developing life skills for Secondary 4 using the Yonisomanasikara teaching. The research model is qualitative research. The research area is Sam Khok School, Pathum Thani Provincial Administrative Organization. The sample group is 342 from Secondary 4 target group 34 people/informants 10 people. The selection method is purposive selection. There are 2 types of research instruments: 1) Learning activities on “Buddhist principles” 2) Student life skills development questionnaire Data analysis using statistics to find the quality of the instruments, check the validity of the content, and statistics used in data analysis 1) Percentage 2) Mean 3) Standard deviation. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. The study of the results of life skill development from using the Yonisomanasikara teaching method for Buddhist studies for Secondary 4 students, overall, the ability to use life skills is at a good level.

2. The results of comparing life skills between regular teaching and the Yonisomanasikara teaching method for Buddhist studies for Secondary 4 students, the results of promoting life skills are at a good level.

3. The study of the guidelines for life skill development for Secondary 4 students using the Yonisomanasikara teaching method should organize teaching and learning activities to be fun, promote positive thinking, and integrate the principles of Dharma teachings to apply in life, and have group work training, learning outside the school or learning center, and organizing activities to promote life skills.

Keywords: Teaching and Learning; Yonisomanasikara Method; Life Skills

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้กำหนดตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) วิชาพระพุทธศาสนา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) เป็นวิชาบังคับในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคล (กุลชญา วงษ์เพ็ญ, 2562), ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้และเจตคติในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัว ในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตทั้งในเรื่องบทบาทหน้าที่ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การมีส่วนร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงาม และใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก (active learning) ที่เน้นการปฏิบัติจริงโดยใช้การจัดการเรียนการสอนตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ ได้สรุปถึงวิธีการคิดแบบโยนิโ

มนสิการไว้ 4 ข้อ คือ 1) อุบายมนสิการ หมายถึง การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดได้ถูกวิธีที่ทำให้เข้าถึงความจริงหรือหยั่งรู้ตัวสภาวะลักษณะและสามัญลักษณะ คือกฎของไตรลักษณ์ 2) ปถมนสิการ หมายถึง การคิดได้ถูกทาง คิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนหรือลำดับของการคิดต่อเนื่องกัน สามารถเชื่อมโยงจากเนื้อหาไปสู่แนวปฏิบัติได้ 3) การณมนสิการ หมายถึง การคิดแบบมีเหตุผล เป็นการคิดแบบสืบค้นตามความสัมพันธ์กันของเหตุและปัจจัย 4) อุปุทาทมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์

โดยในปัจจุบันพบว่าเกิดปัญหาด้านจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีเนื้อหาเข้าใจยากและหลักธรรมนำมาใช้มากเกินไป มีความซ้ำซ้อนไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน รวมถึงเวลาใช้สอนน้อย และยังทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองในวิชาพระพุทธศาสนา มีแนวโน้มจะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีเมื่อได้รับข่าวเชิงลบด้านพระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านลบ และนักเรียนโรงเรียนสามโคก จ.ปทุมธานี สายไทย อังกฤษ สังคม จำนวน 342 คนไม่สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ของนักเรียนจะซึมซับโดยไม่รู้ตัวและเกิดปัญหามากมายต่อการเรียนรู้ประกอบกับสิ่งเร้าทางสังคมเพราะเกิดจากการนับถือการเสื่อมใสศรัทธาจึงทำให้วิถีชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบันไม่ได้ผูกพันกับพระพุทธศาสนาและความสนใจในการเข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังจะน้อยกว่าคนรุ่นหลัง

การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้รู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบจากภายนอก และคิดใคร่ควรพิจารณาอารมณ์นั้นๆ โดยมีวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ 10 วิธี มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ทักษะการใช้ชีวิตตามหลักของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552) เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และการการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียนเพื่อให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีความสุขตามสภาพและความสุขความปลอดภัยในสังคม ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคลโดยบูรณาการองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเข้าด้วยกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโยนิโสมนสิการที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเป็นการเรียนรู้อยู่ โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่จะส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต (Life Skills) (วิเชียร พงศธร, 2560) เป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขหรืออาจกล่าวได้ว่าทักษะชีวิต คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างปลอดภัย เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและกระบวนการคิดและเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548) การจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนให้มีเกิดสมรรถนะของผู้เรียน ยังสามารถใช้วิธีคิดอย่างถูกต้องเป็นระบบในการดำรงชีวิตนำไปสู่การเข้าใจและมุมมองตามความเป็นจริง ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่าของวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

บทความวิจัยนี้นำเสนอการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตตามหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์การดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้รู้จักเลือกรับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบจากภายนอก และคิดใคร่ควรพิจารณาอารมณ์นั้นๆ โดยมีวิธีคิดแบบโยนิโส

มนสิการไว้ 10 วิธี มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ทักษะการใช้ชีวิตตามหลักของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552) เพื่อหาทางแก้ไขซึ่งสอดคล้องกับทักษะของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิธีคิดแบบรู้เท่าทันความเป็นจริง ที่เป็นการมองเหตุการณ์สภาพนั้น ๆ อย่างเข้าใจเพื่อการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติและการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน

Benjamin S. Bloom (อ้างใน วรวิทย์ จันทรสุวรรณ, ออนไลน์) กล่าวถึงการจำแนกการเรียนรู้ตาม ทฤษฎีของบลูม หรือเรียกว่า ระดับขั้นความสามารถของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด

ทิสนา แคมมณี (2557) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึงการบอกกล่าว สั่ง อธิบาย ชี้แจงหรือแสดงให้ดู การจัดการเรียนรู้เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนและผู้รับ หรือครูและศิษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความสามารถของตนผู้เรียนเป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้ตามแต่ครูจะให้ครูจึงเป็นศูนย์กลางของการสอน และใช้คำเรียกกระบวนการนี้ว่าการจัดการเรียนการสอน

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึงแนวทาง ดำเนินการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล เมื่อวิทยาการทางการศึกษาก้าวหน้ามากขึ้น แนวคิดในการสอนเริ่มเปลี่ยนไปเป็นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ดีจากการได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ ไม่ใช่การรับความรู้จากครู แต่เพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจึงควรเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ส่วนครูมีบทบาทในการฝึกฝน การชี้แนะ การจัดเตรียมและอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน แนวคิดใหม่นี้คือแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการเรียนการสอนจึงเปลี่ยนไปเป็นการจัดการเรียนรู้แทนตามบทบาทของครูที่เปลี่ยนไป

วีระ พลอยครบุรี (2557) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึงแนวทางดำเนินการ หรือวิธีการจัดกิจกรรม ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ จนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางดำเนินการของครูในการจัดการ ส่งเสริมพัฒนา ผู้เรียนและนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ โดยคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล ตอบสนองความต้องการความสามารถ ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจให้ละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ การพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ทางพุทธศาสนาถือว่ามีความค่าเท่ากับความไม่ประมาทหรือ "อัปมาท" ซึ่งเป็นแหล่งรวมแห่งธรรมฝ่ายดีหรือ "กุศลธรรม" ทั้งปวง นอกจากนั้น ยังจัดเป็นธรรมะข้อหนึ่งในกลุ่มธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญด้วยปัญญา และเป็นธรรมะมีอุปการะมากแก่มนุษย์ (พระธรรมกิตติวงศ์ ทองดี สุรเตโช, 2548)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552) ได้ให้ความหมายว่า โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สาเหตุเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์ ดูด้วยปัญญา ที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย มี 4 ความหมาย คือ 1) อุบายมนสิการ แปลว่า การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือถูกวิธี 2) ปณมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง 3) การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ แต่เมื่อว่าโดยหลักการ ก็มี 2 แบบคือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรงและโยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ และเพื่อความเข้าใจในวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จึงได้ประมวลไว้ 10 วิธีการคือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ วิธีคิดแบบอริยสัจจ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภาษวาท

สรุปได้ว่า วิธีการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการซึ่งประกอบด้วยวิธีคิด ๑๐ วิธี ตามที่ได้กล่าวมานี้ถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาทางปัญญาที่สูงที่สุดสำหรับผู้นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีคิดแบบนี้ ทำให้บุคคลเข้าใจสภาพของชีวิต สภาพของสังคม และสภาพของโลก สามารถจัดระเบียบชีวิต ของตนเองจัดระบบของสังคมและสภาพแวดล้อมทั้งหลายได้อย่างถูกต้อง

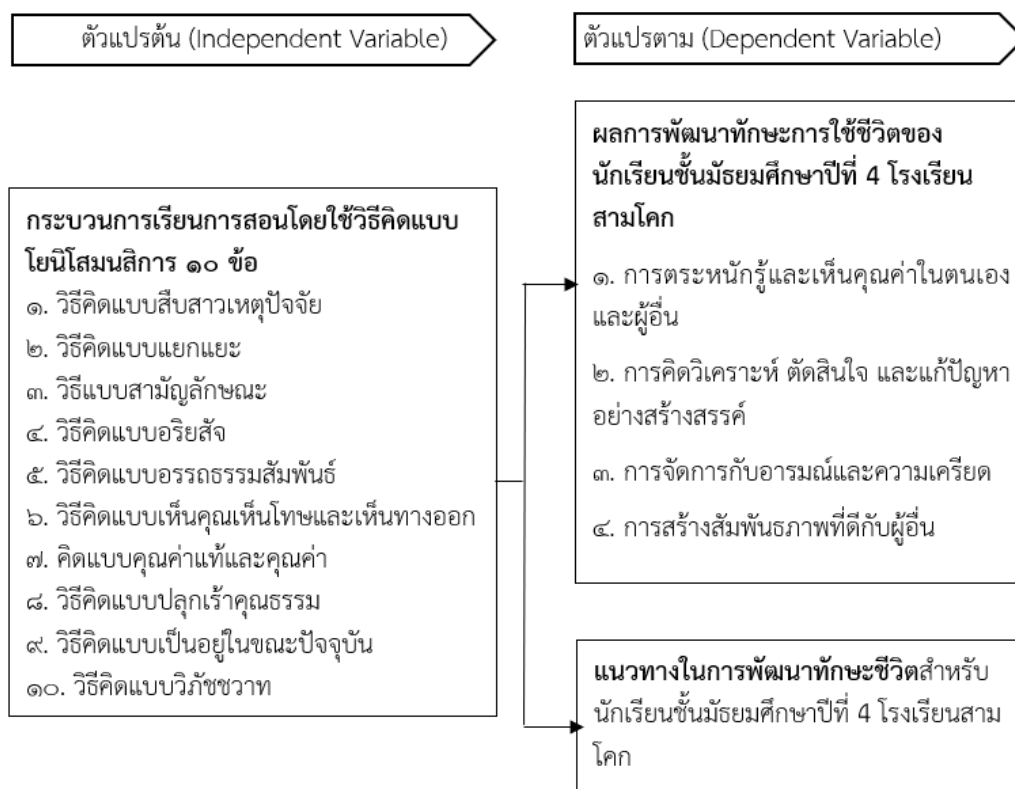
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิต

ทักษะชีวิตเผยแพร่โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลรู้จักดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระของสังคม เน้นความสำคัญของบุคคลให้รู้จักการปรับตัว พร้อมการเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นองค์การอนามัยโลก (WHO) จึงให้ความหมายทักษะชีวิตเป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ (ทัศนคติ) และทักษะซึ่งสามารถจัดการกับปัญหารอบๆ ตัวให้บุคคลอยู่รอดในสภาพสังคมและวัฒนธรรมยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุขและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้กำหนดทักษะต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทักษะการตัดสินใจ (Decision making) 2) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) 3) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) 5) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) 6) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) 7) ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) 8) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) 9) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) และ 10) ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress) ทักษะชีวิตทั้ง 10 ทักษะนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ ต้องอาศัยการฝึกฝน ซึ่งการจะเป็นวัยรุ่นที่พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะที่ดีนั้นต้องฝึกตนเองให้มีจุดแข็งในด้านทักษะการวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการปฏิบัติตนที่

เหมาะสม รู้จักที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง และพร้อมที่เผชิญหน้าและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีความพร้อมที่จะจัดการกับชีวิตของตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ
สมุน อมรวิวัฒน์ เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นสอน และ 3) ขั้นสรุป ที่ประกอบด้วย
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีคิด คือ 1) วิธีคิดแบบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ 3) วิธี
คิดแบบสามัญลักษณ์ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธี
คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุปาย ปลูกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และ
10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบสอบถาม (Questionnaire) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสามโคก จ.ปทุมธานี จำนวนมีจำนวนทั้งหมด 342 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 34 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 แผนการเรียนไทย - อังกฤษ - สังคม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ในการเรียนการสอนแบบปกติ

2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ในการเรียนการสอนโยนิโสมนสิการ

2. แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการตรวจสอบรายการ (Checklist) เช่น เพศ อายุ เป็นต้น

ตอนที่ 2 คำถามแบบสอบถามผลการพัฒนาทักษะชีวิตการประเมินคุณภาพ 5 ระดับการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิต

ตอนที่ 3 การใช้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 โดยใช้ในการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โครงการหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอทำการทดสอบใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แบบสอบถามผลการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม ในโรงเรียนสามโคก องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566

2) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อการทดสอบใช้หนังสือ อ่านเพิ่มเติมแบบสอบถามผลการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สำหรับการสนทนากลุ่มก่อนและหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนัดหมายวันและเวลาที่จะดำเนินการ เพื่อใช้ทดสอบ และ เก็บข้อมูลจากทาง โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566

3) ดำเนินทดสอบประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

4) ทดสอบใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่วางไว้

5) นำแบบสอบถามผลการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบปกติและกระบวนการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ สอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ชุด ชุดละ 26 ฉบับ ได้รับคืน 68 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6) นำข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม ในประเด็นแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2566โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน

10 คน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิต ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมและจดบันทึกเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

7) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางตามสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการเรียนรู้แบบปกติและการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม คือ คำนวณร้อยละ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

สถิติใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน 1) ค่าร้อยละ (%) 2) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการจำแนกเกณฑ์ในการกำหนดระดับความคิดเห็น และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ใช้การทดสอบแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพที่ได้จากการขอเสนอแนะ โดยวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ การแจกแจงความถี่และจำนวนร้อยละ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีการส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการพัฒนาทักษะชีวิต

ที่	การพัฒนาทักษะชีวิต การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ	ระดับความสามารถ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ได้แก่ วิถีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และ วิถีคิดแบบคุณโทษและทางออก	4.33	0.47	ดี
2	การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ วิถีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ และ วิถีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน	4.50	0.50	ดี
3	การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ได้แก่ วิถีคิดแบบอริยสัจ, วิถีคิดแบบสามัญลักษณ์ และ วิถีคิดแบบหลักการและจุดมุ่งหมาย	3.98	0.70	ดี
4	การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ วิถีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม, วิถีคิดแบบรอบุบายปลูกเร้าคุณธรรม และ วิถีคิดแบบวิวัชชวาท	4.27	0.80	ดี
รวม		4.24	0.68	ดี

จากตารางที่ 1 การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีการส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.24 , S.D = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยดังนี้ การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็น

6	นักเรียนสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปปรับใช้กับอารมณ์ของตนเองได้	4.16	0.56	ดี	4.25	0.44	ดี
วิธีคิดแบบหลักการและจุดมุ่งหมาย							
7	นักเรียนสามารถสร้างกำลังใจให้กับตนเองและรู้เป้าหมายของตนเองตามหลักธรรมคำสอน	3.12	0.53	ปานกลาง	3.95	0.69	ดี
การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น							
วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม							
8	นักเรียนรู้คุณค่าแท้ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าคุณค่าเทียมประโยชน์ส่วนตน	3.54	0.83	ดี	4.12	0.89	ดี
วิธีคิดแบบร่ายยาปลูกเร้าคุณธรรม							
9	นักเรียนสามารถปรับความคิดจากร้ายกลายเป็นดี เป็นผู้มีพลังบวกให้กับผู้อื่น	3.45	0.72	ปานกลาง	4.75	0.53	ดีเยี่ยม
วิธีคิดแบบวิภาษวาท							
10	นักเรียนมีความคิดครอบคลุมในทุกด้านของความเสียสละ รู้จักการแบ่งปันต่อผู้อื่น เป็นผู้คิดถึงคนอื่นมากกว่าตนเอง	3.5	0.78	ดี	3.95	0.75	ดีเยี่ยม
รวม		3.73	0.16	ดี	4.24	0.13	ดี

จากตารางที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก จากการเรียนการสอนแบบปกติ วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมคำสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.73 , S.D = 0.60) และเมื่อพิจารณาผลจากการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมคำสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 4.24, S.D = 0.60)

จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่ร้อยละของแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ (n = 10)

ที่	แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิต	ความถี่	ร้อยละ
1	การจัดกิจกรรมให้สนุกสนาน ส่งเสริมให้คิดบวก	5	50.00
2	การจัดกิจกรรมเพื่อนำหลักธรรมมาปรับใช้ในชีวิต	2	20.00
3	การฝึกทำงานกลุ่ม	1	10.00
4	การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้	1	10.00
5	การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต	1	10.00

จากตารางที่ 3 แสดงแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การจัดกิจกรรมให้สนุกสนาน ส่งเสริมให้คิดบวก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเพื่อนำหลักธรรมมาปรับใช้ในชีวิต ร้อยละ 20 จากการฝึกทำงานกลุ่มการศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต ร้อยละ 10 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละด้านในการส่งเสริมทักษะชีวิต พบว่า การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถค้นพบหลักการความคิดรวบยอด และได้ใช้ความคิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ พระพิทักษ์ อริยปุตโต (บุญทอง) (2560) ที่ศึกษา “การสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดแม่เฉย จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่าการสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนาผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล นำเสนอ ชักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการได้เป็นอย่างดี และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องวันมาฆบูชา แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องวันวิสาขบูชา แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องวันอาสาฬหบูชาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวันเข้าพรรษา แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องวันออกพรรษามีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะชีวิตระหว่างการเรียนการสอนแบบปกติและการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการส่งเสริมทักษะชีวิต มีผลการพัฒนาอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ผลการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนอาจเป็นเพราะการใช้เอกสารประกอบการสอนที่ได้จัดทำขึ้นและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถส่งเสริมทักษะด้วยตนเองซึ่งมีสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ปรียา สมพีช (2556) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยใช้กรณีศึกษาตามแนวโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีฟสื่อมวลชนสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนการสอนจากกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีฟสื่อมวลชนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศรีไพร จันทรเขียว (2559) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยพุทธวิธีบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ด้วยแนวคิดตะวันตกกับพุทธวิธี มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่เรียนโดยวิธีสอนพุทธวิธีบูรณาการกับวิธีการสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ

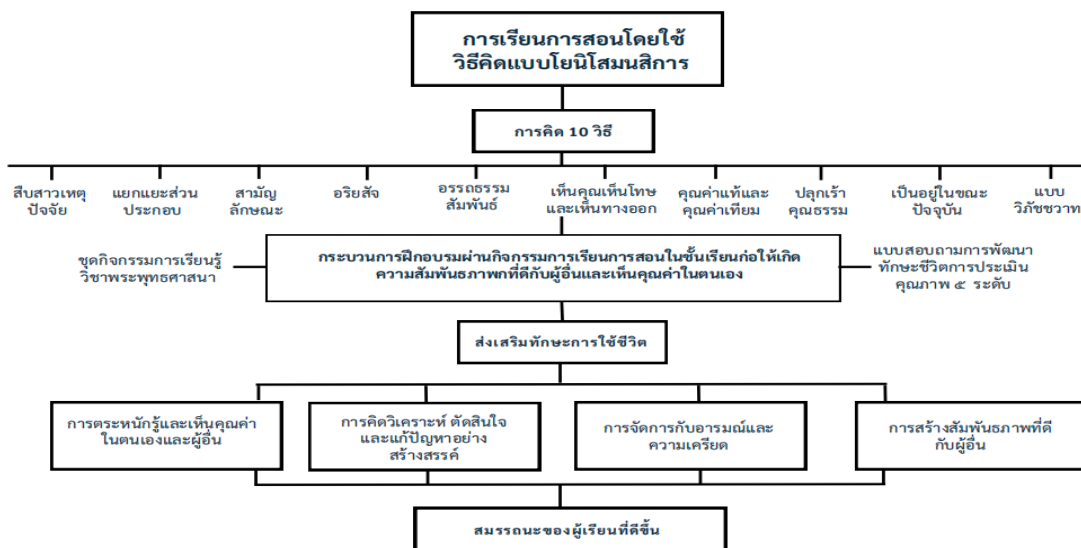
การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยวิธีสอนพุทธวิธีบูรณาการในภาพรวม ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในเรื่องการใช้นิทานชาดกประกอบการเรียนรู้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตและสังคมได้

3. การศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ควรจัดการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมให้สนุกสนาน ส่งเสริมให้คิดบวก พร้อมกับสอดแทรกหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้ในชีวิต และมีการฝึกทำงานกลุ่ม การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต ซึ่งมีสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของณดล โตไทยะ และลักขณา สรวิวัฒน์ (2565). พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง หลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมนสิการ มีความคงทนของการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองทันทีและหลังการทดลอง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ” สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้ ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการมนสิการเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต

สรุป

การวิจัยการพัฒนาทักษะชีวิตจากการใช้การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในและการส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับและแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิต จัดกิจกรรมให้สนุกสนานพร้อมกับสอดแทรกหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้ในชีวิต และมีการฝึกทำงานกลุ่ม การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ หรือแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย เรื่อง “การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสามโคก ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี ” ผู้วิจัยวางข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในการนำหลักธรรมคำสอนเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะชีวิต

ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิต ตามหลักความคิดโยนิโสมนสิการมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

การให้ความร่วมมือในทุกระดับภาคส่วนในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะ ครอบครัว ควรเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ควรมีการจัดโครงการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครอบครัวของนักเรียน นำการใช้หลักธรรมคำสอนและกระบวนการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการอย่างจริงจังและควรปรับกิจกรรมประจำวันในการใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นของเด็กยุคใหม่เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมคำสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิต หรือ ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้มีอำนาจว่าจักนำหลักธรรมคำสอนให้บังเกิดเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของประเทศไทย สังคม และครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- กุลขญา วงษ์เพ็ญ. (2562). การศึกษากระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 22(1), 103-109.
- ณดล ไตไทยะ และ ลักษณะ สิริวัฒน์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 7(1), 263-280.

- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียา สมพีช. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กรณีศึกษาตามแนวโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการคิดไตร่ตรองและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด. กรุงเทพฯ: วัดราชโอรสาราม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระพิทักษ์ อริยปุตฺโต (2565). การสอนแบบโยนิโสมนสิการวิชาพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนวัดแม่เฒ่า จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วรวิทย์ จันทรสุวรรณ. (2566). ระดับชั้นความสามารถของบลูม (Bloom's Taxonomy). [ออนไลน์] https://web.rmutp.ac.th/woravith/?page_id=11322 สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2566.
- วิชัย ประสิทธิ์ภูมิเวช. (2542). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟ เพรส.
- วีระ พลอยครบุรี. (2557). ครูและการสอน. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.
- ศรีไพร จันทรเขียว. (2559). การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยพุทธวิธีบูรณาการ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.